

მევენახეობა Viticulture

ნაკლებად გავრცელებული ვაზის აბორიგენული ჯიშების აბროკლიმატური მოთხოვნები

თამარ ვახტანგაძე-სოფლის მეურნეობის აკადემიური დოქტორი

საკვანძო სიტყვები: ვაზის ჯიში, ფენოლოგიური ფაზები, ტემპერატურათა ჯამი, ვერტიკალური ზონალობა.

რეზიუმე

ნაშრომში განხილულია დასავლეთ საქართველოში ნაკლებად გავრცელებული ვაზის ჯიშების ტემპერატურათა ჯამისადმი მოთხოვნილება. მოცემულია დასავლეთ საქართველოს აბროკლიმატური დახასიათება და ჯიშების მიხედვით სხვადასხვა მიმართულების პროდუქციის საწარმოო ზონების სიმაღლეთი საზღვრები.

ვაზის, ისე როგორც სხვა დანარჩენი მცენარეების გავრცელებას განსაზღვრავს ეკოლოგიური ფაქტორები. საქართველო მდიდარია ბუნებრივი მრავალფეროვნებით და გამორჩეულია ვაზის ადგილობრივი ჯიშების მრავალრიცხოვნობით. თანამედროვე კლასიფიკაციით (ანეგრულის მიხედვით) საქართველოში (კოლხეთისა და კახეთის დაბლობი ზონები) და შავი ზღვის სანაპირო ქვეყნებში ჩამოყალიბებული ჯიშები გაერთიანებულია შავი ზღვის აუზის ეკოლოგიურ-გეოგრაფიულ ჯგუფში. ეს ჯიშები სამეურნეო ხასიათით უმეტესად საღვინე დანიშნულებისაა. საქართველოს ვაზის აბორიგენული ჯიშებიდან აქ შედის ციცქა, ცოლიკოური, ალადასტური, მტევანდიდი და სხვა. ისტორიული წყაროებიდან გამომდინარე დასავლეთ საქართველოს ნოტიო სუბტროპიკულ კლიმატურ პირობებში ჩამოყალიბებული ჯიშებიდან საუკეთესო ხარისხის ღვინოები იწარმოება. ამჟამად, ჯიშების უმრავლესობა უმნიშვნელო რაოდენობითაა შემორჩენილი. ეს გარემოება, სხვადასხვა მიზეზით არის გამოწვეული.

ჩვენი მიზანია დასავლეთ საქართველოს ნოტიო კლიმატურ პირობებში წარმოქმნილი ზოგიერთი აბორიგენული ვაზის ჯიშების ძირითადი ფენოლოგიური ფაზების მრავალწლიური ვადების, მათთვის შესაბამისი ტემპერატურული მაჩვენებლებისა და აქტიური სითბოს ჯამისადმი მოთხოვნილების დადგენა.

ცნობილია, რომ მთებში, სიმაღლის მატებით, მცენარეთა ზრდა-განვითარების ფაზების დადგომა თანდათან ჩქარდება. ეს პროცესი დაკავშირებულია მზის პირდაპირი რადიაციით მცენარეთა მოქმედი ზედაპირის მეტად გადახურებაზე, მოდრულუბობასა და ატმოსფეროში არსებული აეროზოლების საერთო შემცველობის, სიმაღლის მიხედვით ცვლილებების შედეგად მზის პირდაპირი რადიაციის თანდათან ზრდაზე. ამასთან, ამ ფაზების მიხედვით ტემპერატურათა აბსოლუტური მნიშვნელობა და აქტიურ ტემპერატურათა ჯამი, ადგილის სიმაღლის ზრდასთან ერთად, მცირდება. ეს საკითხი პირველად შეისწავლეს აკად. თ.დავითაიამ და ი. მელნიკმა.

ჩვენ განხილული გვაქვს დასავლეთ საქართველოს ნოტიო კლიმატურ პირობებში წარმოქმნილი ზოგიერთი ადგილობრივი ჯიში, მხარეების მიხედვით ზონალური გაადგილების მიზნით, მათემატიკურად გაანგარიშებული იქნა ზღვის დონიდან სიმაღლის მიხედვით ტემპერატურათა ჯამის ცვლილებების კანონზომიერება და სითბოს ჯამის ($Et > 10^0$) ტერიტორიული განაწილება. ამის საფუძველზე გამოვლენილია ჯიშების გასავრცელებლად ხელსაყრელი სიმაღლეთი საზღვრები. მონაცემებიდან ჩანს, რომ წარმოდგენილი საღვინე ვაზის ჯიშების უმრავლესობა ძალზე სავიანო სიმწიფის პერიოდისაა. სიმწიფის პერიოდი ძირითადად ოქტომბრში დგება. მცენარის მორფოლოგიური ნიშან-თვისებები შეიძლება არ შეიცვალოს სიმა-

დღის ცვლელელების მიხედვით, მაგრამ მისი მოსაველიანობა, შაქარ-მუავიანობა, გემური თვისებები მნიშვნელოვან ცვლილებებს განიცდის. მაგალითად, ჩხავერი სუფრის ხარისხოვან ღვინოს იძლევა 200-250 მეტრზე, ხოლო 300-350 მეტრზე მიღებული პროდუქციიდან შეიძლება ცქრიალა (შამპანიური) ღვინო ვაწარმოოთ. ქვემოთ განვიხილოთ ზოგიერთი მათგანი.

მტევანდიდი წითელყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშია. სინონიმი აკილო. წარმოშობა გურიიდან. მავნებელ-დაავადების გავრცელებამდე მტევანდიდს გურია-აჭარაში დიდი ფართობები ეკავა. მტევანი საშუალო ზომის, მუქი ლურჯ-შავ ფერშია. მასა საშუალოდ შეადგენს 110-230 გრამს. ყურძენი შეთვალეხას აგვისტოს მესამე დეკადაში (25.VIII), აქტიურ ტემპერატურათა ჯამის 2600⁰-მდე დაგროვებიდან იწყებს. სრული სიმწიფე ოქტომბრის მეორე ნახევარში (20.X), 3750⁰ აქტიურ ტემპერატურათა ჯამის დაგროვებისას ხდება. 20-22% შაქრიანობის ტკბილისაგან საკმაოდ მაღალი გემური თვისებების ღვინოები მზადდება. გამოიყენება სასუფრე ყურძნადაც. ჯიში პერსპექტიულია გურია-აჭარის ნოტიო კლიმატური პირობებისთვისაც, 370-320მ სიმაღლის საზღვრებში. საგვიანო სიმწიფის პერიოდის ჯიშია.

საკმეველა. სინონიმი საკმიელა. წარმოშობა გურია. თეთრყურძნიანი საღვინე ვაზის ჯიშია. ძლიერ ავადდება სოკოვანი დაავადებებით. გურიის თეთრყურძნიანი ჯიშებიდან საყურადღებო ჯიშია. მტევანი საშუალო ზომის, ცილინდრულ-კონუსური ფორმისაა. საშუალო მასა შეადგენს 126.0 გრამს. მარცვალი ღია მწვანეა, მზის მხრიდან მოწითალო ქარვისფერი. შეთვალეხას იწყებს აგვისტოს შუა რიცხვებიდან 15.VIII-დან, აქტიურ ტემპერატურათა ჯამის 2450⁰-მდე დაგროვებიდან იწყებს. სრული სიმწიფე იწყება ოქტომბრში. (1-X)-3450⁰ აქტიურ ტემპერატურათა ჯამის დაგროვებისას. ყურძნის წვენის შაქრიანობა 19,3 %-ია. მისგან ხარისხოვანი ადგილობრივი მოხმარების სუფრის ღვინო იწარმოება. პერსპექტიულია გურია-აჭარაში 590—640მ სიმაღლეზე. საგვიანო სიმწიფის პერიოდის ვაზის ჯიშია.

ბადაგი. სინონიმი უცნობია. ვარდისფერყურძნიანი ვაზის ჯიშია. წარმოშობა გურიიდან. სოკოვანი დაავადების მიმართ, განსაკუთრებით ჭრაქის მიმართ ნაკლებგამძლეა.

მტევანი საშუალო ზომისაა. ცილინდრული ან ცილინდრულ-კონუსური. მტევნის მასა შეადგენს 190-200 გრამს. ყურძენი შეთვალეხას იწყებს აგვისტოს ბოლოს (30.XIII). აქტიურ ტემპერატურათა ჯამის 2800⁰ –მდე დაგროვებისას. სრული სიმწიფე ოქტომბრის ბოლოს (30.X) დგება, როცა აქტიურ ტემპერატურათა ჯამი 3900⁰-ია. ყურძნის წვენის შაქრიანობა 20.5-24 %-მდეა. მისგან საკმაოდ ხარისხიანი ღვინო დგება. ჯიში პერსპექტიულია დასავლეთ საქართველოს ნოტიო კლიმატურ პირობებში გასავრცელებლად 240-400მ სიმაღლის საზღვრებში. საგვიანო სიმწიფის პერიოდის ვაზის ჯიშია.

სხილათუბანი. სინონიმები: სხილათუბანი, რცხილათუბანი. რცხილათობანი. წარმოშობა გურია. სოკოვან დაავადებათა მიმართ ნაკლებად გამძლეა. განსაკუთრებით ზიანდება ნაცრით.

მტევანი საშუალო ან საშუალოზე მცირე ზომისაა. ცილინდრული ან ცილინდრულ-კონუსური ფორმის. მტევნის საშუალო მასა 60.0-150 გრამია. მარცვალი მუქი ლურჯი ფერის. ყურძნის წვენის შაქრიანობა 19-20 %-ია. ყურძნის შეთვალეხა აგვისტოს ბოლოს (25.VIII), აქტიურ ტემპერატურათა ჯამის 2600⁰-მდე დაგროვებისას იწყება. სრული სიმწიფე, ოქტომბრის შუა რიცხვებში (15.X)-ში 3650⁰-ხდება. მისი გავრცელება გურია-აჭარაში 390-480მ სიმაღლის საზღვრებში შეიძლება. სამეურნეო მიმართულებით საღვინე ჯიშია, მისგან ხარისხოვანი სუფრის წითელი ღვინო იწარმოება. საგვიანო სიმწიფის პერიოდის ვაზის ჯიშია.

ხარისხოვანი სუფრის ღვინისათვის განკუთვნილი ჯიშების გავრცელების სიმაღლის ზედა ზღვარი (მ) დასავლეთ საქართველოში

ჯიში	სრულ აქტიურ ტემპერატურათა ჯამი (სიმწიფემდე)	აჭარა	გურია	სამეგრელო		იმერეთი		რაჭა-ლეჩხუმი	
		მდ. აჭარისწყლის ეობა ET=4290+(-1.67) H	მდ.სუფსის და ნატანების სეობა Et=4346+(-1.62)H	მდ. ტეხურას სეობა ET=4442+(-1.65)H 44442+(-1.68) H	მდ. ენგურის სეობა ET =4356+(1.68) H (-1.68).H	მდ. ხანისწყლის სეობა ET=4578+(-1.85) H	მდ კვირულა ძირულა Et=4782+(-2.23) H	მდ.რონის სეობა ET=4861+(-2.2.33) H	მდ. ცხენისწყლის სეობა Et=4543+(-1.78)H
საკმევე- ლა	3400	540	590	640	570	540	620	630	640
სხილათ უბანი	3650	390	430	420	420	500	520	520	500
ბადაგი	3900	240	280	330	270	320	400	420	360
მტკვან- დიდი	3750	320	370	420	360	380	460	480	450

Agroclimatic features of the limited spread aboriginal varieties of grapevine

Tamar Vakhtangadze-Academic Doctor of Agriculture

Key Words: Phenological phases, varieties, vertical zones.

Abstract

The correlation between temperature parametres and main phenological phases for native varieties of grapevine, based on studding of their agronomic and technological characteristics, are given in this article. The temperature requirements of for each variety are determined, that provides basics for identification their proper vertical cultivation zones in west Georgia.